

АКТУАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ В ЗАКОНОДАТЕЛНАТА УРЕДБА НА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Андрияна Андреева, Дарина Димитрова
Икономически университет – Варна

Резюме. В настоящата статия се прави нормативен анализ на българското законодателство в сферата на висшето образование в частта на последните законодателни промени. Реформата в областта на висшето образование е процес, стартирал непосредствено след демократичните промени в страната, който обхваща няколко подетапа. Авторите се насочват към изследване на актуалните промени в нормативната уредба, като на база на това се извеждат съвременни тенденции в тази област. От една страна, се изследва вътрешната нормативна уредба, а от друга страна – българските висши училища са разгледани в контекста на хармонизация на вътрешното право с правото на Европейския съюз. Въз основа на направения анализ се правят изводи и обобщения, насочени към практическото прилагане и усъвършенстване на правната регламентация.

Ключови думи: висше образование; висши училища; реформа в управлението на образованието

Въведение

Образованието, в това число и висшето е основно конституционно право (чл. 53, ал. 1 от Конституцията). То има различни измерения и може да бъде разглеждано от различни аспекти. От една страна, образованието е обществено и индивидуално благо, допринасящо за цялостното развитие на личността и обществото. От друга страна, то е основен „двигател“ за развитие на икономиката¹⁾.

Висшето образование в България има над 130-годишна история – първото висше училище е открито през 1888 г. (Dimitrova, 2016). Правната уредба в областта на висшето образование е претърпяла редица промени през различните исторически периоди, но най-динамични са промените в законодателството в последните няколко години. Етапите в развитието на висшето образование в България следват развитието на обществените отношения и в този смисъл те условно могат да се разделят на три основни етапа: 1) зараждане

на висшето образование или начален етап, свързан с учредяването на първите български висши училища и създаването на нормативна регулация; 2) период на социалистическо развитие на страната и отражението му върху висшето образование; 3) съвременен период след демократичните промени. Център на настоящото изследване е последният съвременен период и по-конкретно актуалното състояние и тенденциите в развитието му през призмата на нормативната регламентация. Основните източници в областта на висшето образование са Законът за висшето образование (ЗВО) и Законът за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). От приемането им до днес те са претърпели десетки изменения и допълнения, дължащи се на множество предизвикателства, пред които е изправена системата на висшето образование – намаляване броя на студентите поради демографски проблеми; структурни реформи в системата на висшето образование, свързани с финансирането и акредитацията на висшите училища; неблагоприятно възрастово разпределение на академичния състав и отдръпване на младите хора от академична кариера.

Посочените проблеми и динамиката в законовата уредба обосновават **актуалността** на настоящата работа. Висшето образование е компонент от образователната система в страната, а реформата в тази сфера се провежда на всички нива. Поради това изграждането на нормативна уредба в областта на висшето образование, която да отразява съвременните световни тенденции и да бъде съпоставима с тази на развитите страни, но същевременно да е обвързана с предходните образователни нива (основно и средно образование) е предизвикателство пред българския законодател. Изследването на действащото законодателство в тази област, както и поставянето на въпросите на доктринално обсъждане са отговорност пред правната наука. С това не само се дава нормативно тълкуване на новите законодателни промени, но се дообогатява административноправната теория (административно право специална част – управление на образованието), която е сравнително бедна на такъв тип анализи (Sivkov et al., 2015: 97 – 104).

Целта на научното изследване е въз основа на анализ на актуалната нормативна уредба в областта на висшето образование да се изведат някои съвременни тенденции в законодателството и респективно в еволюцията на висшето образование. За изпълнение на посочената цел авторите си поставят следните **задачи**: 1) да се анализират последните изменения в ЗВО и на тази основа да се очертаят някои основни тенденции в правната уредба на висшето образование; 2) да се направят изводи и препоръки относно практическото прилагане на нормативната уредба в изследваната област.

Статията е продължение на научните интереси и публикации на авторите самостоятелно и в съавторство в областта на управлението на висшето образование (Andreeva, Yolova & Dimitrova, 2017; Andreeva & Dimitrova, 2018

a; Andreeva & Dimitrova, 2018 b; Andreeva & Dimitrova, 2018 c; Andreeva & Dimitrova, 2018; Slavova, Andreeva & Dimitrova, 2019). Материалът е съобразен със законодателството към 27 февруари 2020 г.

1. Национална нормативна уредба в областта на висшето образование – актуални промени и съвременни тенденции за развитие

Основни законови източници на правната уредба на висшите училища и висшето образование са Законът за висшето образование (ЗВО – обн. ДВ бр. 112/1995 г.); Законът за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ – обн. ДВ 38/2010 г.); Законът за насърчаване на научните изследвания (ЗННИ – обн. ДВ бр. 92/2003 г.).

Като водещ източник, ЗВО урежда устройството, функциите, управлението и финансирането на висшето образование в Република България (чл. 1 от ЗВО). ЗРАСРБ урежда обществените отношения, свързани с придобиването на научните степени и заемането на академичните длъжности в Република България (чл. 1, ал. 1 от ЗРАСРБ). Посоченият закон също е важен източник на правната уредба на висшите училища, тъй като академичният състав включва заемащите академични длъжности на научно-преподавателския състав по ЗВО, съгласно чл. 2, ал. 1 от ЗРАСРБ. ЗННИ урежда принципите и механизмите за провеждането на държавната политика за насърчаване на научните изследвания в Република България (чл. 1, ал. 1 от ЗННИ). В своята съвкупност източниците обхващат всички аспекти, свързани с образователната дейност и научните изследвания.

В ДВ бр. 17 от 25 февруари 2020 г. е публикуван ЗИД на ЗВО. С това реформата на висшето образование преминава на ново ниво. Въпреки съществуващите в обществото дилеми относно начина за промяна в нормативната уредба – приемане на кардинално нов и единен източник, обединяващ ЗВО и ЗРАСРБ, или допълване и актуализиране на отделните актове, новите текстове са вече факт и тяхното правилно прилагане предполага нормативен анализ, който да подпомогне висшите училища и всички адресати в единното тълкуване на нормите.

Важните акценти в новата уредба са в няколко посоки и са свързани с оптимизиране на процеси в два аспекта. От една страна, в структурата и разпределението на висшето образование на територията на страната, а от друга – оптимизиране в управлението на висшите училища.

Основните моменти в законодателните корекции могат да бъдат представени по следните опорни точки.

– На първо място, въвеждането на т.нар. Национална карта на висшето образование (НКВО)²⁾. Посредством нормата на чл. 9, ал. 2 т. 1а от ЗВО се разширяват функциите на държавата по управление на висшето образование посредством въвеждането на нови правомощия на МС. Чрез нея се

цели териториално и профилно определяне структурата на висшето образование по професионални направления. Този законов текст следва да бъде подкрепен като положителна идея, но би било добре при нейното изготвяне въпреки липсата на изрични законови указания в тази посока да се отчете мнението на социалните партньори предвид тенденцията по обвързването на резултатите от образователната услуга с реалните потребности на пазара на труда (Banov, 2017a) (Andreeva & Yolova, 2019) (Banov, 2017b). Законодателната рамка за НКВО е вече законово заложена, но нейното реално събъждане предполага механизъм за разработване и съгласуване, който към настоящия момент липсва. Прогнозирането на пазара на труда на национално и регионално ниво следва да е част от процеса по разработване на НКВО, респективно да включва представители на институциите на централно и местно ниво.

– Вторият аспект на промените може да бъде свързан с политиката в сферата на висшето образование. Безспорно е даването на по-големи правомощия на министъра на образованието и науката, като за целта са разширени правомощията му на държавен орган за осъществяване на националната политика във висшето образование, регламентирани в разпоредбата на чл. 10, ал. 2 от ЗВО (т. 1а. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.); т. 9. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.); т. 10. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г. и т. 11. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.)) с включването на четири нови точки³). С предоставените му правомощия министърът може да утвърждава политиката за развитие на всяко държавно висше училище, да сключва договор с ректора за изпълнението на тази политика, както и да контролира броя на приеманите студенти. От една страна, тези правомощия са пряка корелация на ролята и отговорността на държавата за осъществяването на държавната политика в областта на висшето образование, но от друга страна, не може да не се отчете ограничаване в определена степен на автономията на висшите училища (Andreeva & Dimitrova, 2019).

– На трето място, разширява се съставът на Съвета на настоятелите на висшето училище с промяна в нормата на чл. 35а, ал. 5 от ЗВО⁴), като в него влизат вече представители и на общините, но функциите на Съвета остават същите. Това може да бъде оценено като положително, предвид потребността от включването на представители на обществеността в учебния процес на висшето образование. До настоящия момент този орган съществуваше в законодателството, но беше подценявана неговата роля. С измененията се цели както да се разшири участието на местната власт, така и като цяло да се включи органът със съвещателен глас в решенията на Академичния съвет.

– На четвърто място, предоставя се възможност за по-тясна връзка между различните образователни нива, и по-конкретно между средното и висшето образование, като се дава възможност на висшите училища да провеждат обучения на ученици от средните професионални училища (XI и XII клас), като

университетски преподаватели провеждат обучение по предмети за придобиване на специализирана подготовка за получаване на степен на професионална квалификация⁹⁾.

С гореизложените акценти не се изчерпват всички изменения в ЗВО, но те са водещите за реализирането на идеята за реформа във висшето образование.

Процесът на реформа обаче не е завършен, освен законовите промени следват още:

- Приемане на Стратегия за развитие на висшето образование с хоризонт 2030 г.

- Приемане на Национална карта за висшето образование, която следва да определи териториалната и профилната специализация на висшите училища. Към настоящия момент все още няма единни виждания в институциите относно характера на картата. Една част са за това тя да отразява настоящото състояние и специализацията на отделните университети, но спрямо това може да се отправят критики, предвид факта, че наред със запазване на силните страни и традициите следва да се насложи и виждането на държавата по отношение на висшето образование. Държавната политика, отразена в националната карта, вече ще се яви документът, съдържащ отговорността за планирането и осигуряването на нужните кадри, които да отговорят на потребностите на пазара на труда както в настоящия момент, така и за бъдеще в условията на дигитализация.

- Политика за развитие на отделните висши училища.

Въз основа на анализа на нормативната уредба могат да бъдат изведени няколко тенденции:

- тенденция на засилване на административния контрол върху дейността на висшите училища;

- тенденция на засилване на съдебния контрол върху актовете на органите за управление на висшите училища;

- тенденция за ограничаване на академичната автономия;

- тенденция за обвързване на националното право с европейското право в областта на висшето образование.

В своята съвкупност тези тенденции бележат съвременния етап в развитието на националното висше образование, като прави впечатление, че от една страна, те се осланят на традициите в българското образование от началото и средата на миналия век, свързани със залагане на ясна регламентация на различните видове контрол, като гаранция за качество на образователната услуга, а от друга страна, проникване в нормите на национално ниво на европейски стандарти. Този процес безспорно се определя като положителна промяна, но неговото устойчиво развитие се свързва със стабилна законодателна рамка, както и с правилното ѝ прилагане от всички страни, участващи в процеса.

2. Българските висши училища в контекста на хармонизация на вътрешното право с правото на Европейския съюз (ЕС)

След присъединяването на Република България към ЕС актовете на институциите и органите на Съюза също трябва да бъдат посочени като правни източници на нормативната уредба на висшето образование и висшите училища. Сред източниците на производното право на ЕС най-важно място заемат регламентите. Регламентът е задължителен в своята цялост, пряко приложим във всички държави членки и е акт с директен ефект (пряко действие) (Ророва, 2011: 354 – 357). Тук можем да посочим:

– Регламент (ЕС) № 1175/2014 на Комисията от 30 октомври 2014 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 452/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно изготвянето и развитието на статистика в областта на образованието и обучението през целия живот по отношение на статистиката относно участието на възрастните в обучението през целия живот;

– Регламент (ЕО) № 1339/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година за създаване на Европейска фондация за обучение;

– Регламент (ЕС) № 1291/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 година за установяване на „Хоризонт 2020“ — рамкова програма за научни изследвания и иновации (2014 – 2020 г.).

Наред с тези регламенти са приети и редица директиви относно взаимно признаване на дипломите за висше образование. Директивите обаче нямат обвързващо действие, не са пряко приложими и нямат директен ефект (пряко действие), за разлика от регламентите. Директивата обвързва държавите членки по отношение на резултата, който трябва да бъде постигнат, но оставя на националните власти свобода при избора на формите и средствата за неговото постигане (Ророва, 2011: 359 – 360).

Следвайки принципа на субсидиарност, политиките в областта на висшето образование в Европа се решават предимно на равнището на отделните държави членки на ЕС. Следователно ролята на ЕС в областта на висшето образование, както по принцип в областта на политиките в сферите на образованието, професионалното обучение, младежта и спорта, е основно да подкрепя и донякъде да координира. Докато всякаква хармонизация на закони и наредби на държавите членки е изрично изключена, ЕС може да предприема действия в съответствие с обикновената законодателна процедура и посредством поощрителни мерки. В допълнение, Съветът може да приема препоръки по предложение на Комисията. Основните цели на действията на Съюза в областта на висшето образование са: насърчаване на мобилността на студенти и преподаватели; насърчаване на взаимното признаване на дипломи и периоди на обучение; насърчаване на сътрудничеството между висшите учебни заведения и на развитието на дистанционното (университетско) образование⁶⁾.

Стратегията очертава траекторията и приоритетните области за развитие на висшето образование в България. Желаната насока за развитие на висшето образование е **превръщането на България в силен и привлекателен регионален център за модерно висше образование с европейски профил, атрактивен за студенти от Европа и света** (Vutsova & Arabadzhieva, 2016; Blagoeva, 2017).

Модернизираната система на висше образование трябва до 2020 г. да гарантира:

- превръщането на висшите училища в научен и духовен център с общокултурна мисия, който създава и разпространява нови знания, съдейства за разбирането на света и за обогатяването на неговата материална и духовна култура;

- висококачествено образование, допринасящо за цялостното развитие на личността и подготвящо студентите както за професионалната им реализация, така и за социалната и гражданската им роля в условията на едно отворено, динамично и демократично общество;

- възможности за всеки човек да получи образование, което стимулира и развива в най-висока степен неговите способности и лични качества;

- подготовка на проактивни, иновативни и мотивирани специалисти;

- високи фундаментални и приложими в икономиката резултати от научните изследвания;

- растяща конкурентоспособност на висшето образование и икономика на знанието в европейски и глобален контекст.

Заклучение

Въз основа на гореизложеното могат да бъдат направени **някои изводи, както и отправени препоръки и предложения.**

От гледна точка на своето развитие българското висше образование към настоящия момент следва тенденциите на европейско и международно ниво, повлияни от процесите на дигитализацията и глобализацията. Това се отразява в няколко посоки, а именно, от една страна, течащият процес на дигитализация в образованието на различни нива е относим и в сферата на висшето, но тук отговорността на държавата е поделена с тази на автономните висши училища.

На второ място, отваряне на българското висше образование към международни програми, все по-голямо сътрудничество с чуждестранни висши училища и синхронизиране на учебната документация с международните стандарти и норми.

Тези процеси са многопластови и изискват както правилна държавна политика, така и адекватна законодателна рамка. За съжаление, не можем да дадем еднозначна и изцяло положителна оценка на законодателните корекции от по-

следните няколко години. Непоследователна и разпокъсана е законодателната намеса по изменения и допълнения във водещите източници, с трюмави текстове и липса на единност в правните институти.

В този смисъл, могат да бъдат отправени конкретни препоръки в следните насоки.

Първо, предложение *de lege ferenda* – цялостно да се модернизира законната уредба в сферата на висшето образование, като се въведат принципите на европейското законодателство, съобразени с националните особености и традиции. За целта трябва да се координират действията на компетентните държавни органи, уреждащи правния режим на висшите училища, т.е. да има координация между законодателната власт в лицето на Народното събрание и изпълнителната власт – Министерския съвет и специалния орган – министър на образованието и науката, в единна държавна политика.

Второ, в този процес е много важна и отговорността на висшите училища за качеството на образованието и съответствието му с европейските изисквания. Вътрешната уредба на отделните висши училища трябва да отразява спецификите на самата институция съобразно образователния ѝ профил. В този смисъл, конкретната препоръка към висшите училища е: въз основа на Закона за висшето образование, Стратегията за развитие на висшето образование в Република България и другите нормативни актове в тази област отделните висши училища също да разработят свои стратегии за развитие⁷⁾.

БЕЛЕЖКИ

1. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г. – обн. ДВ. бр.18 от 10 март 2015 г.
2. Чл. 9, ал. 3, т. 1а – Министерският съвет: 1а. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) по предложение на министъра на образованието и науката приема Национална карта на висшето образование в Република България, която определя профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребности на пазара на труда.
3. Чл. 10. (2) Министърът на образованието и науката: т. 1а. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) разработва и внася в Министерския съвет за приемане Национална карта на висшето образование в Република България след съгласуване с национално представителните синдикални и работодателски организации; т. 9. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) утвърждава политика за развитието на всяко държавно висше училище със стратегически цели, задачи, целеви стойности и показатели за изпълнението им; т. 10. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) сключва договор за управление с ректора на държавното висше

- училище при условията и по реда на този закон за срока на неговия мандат, осъществява контрол по договора и приема ежегоден отчет за изпълнението му; т. 11. (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) упражнява контрол по спазване на капацитета на висшето училище, на капацитета на професионалните направления и на специалностите от регулираните професии.
4. Чл. 35а, ал. 5 от ЗВО (Изм. – ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 15.09.2009 г., изм. – ДВ, бр. 68 от 2013 г., в сила от 02.08.2013 г., изм. – ДВ, бр. 17 от 2020 г.): Петима от членовете на съвета на настоятелите се избират от академичния съвет по предложение на ректора, а останалите трима се определят съответно от министъра на образованието и науката, от кмета на общината, в която е седалището на висшето училище, и от студентския съвет.
5. Чл. 21, ал. 1, т. 16 от ЗВО (нова – ДВ, бр. 17 от 2020 г.) право на сключване от държавните висши училища при брой на обучаваните студенти до 5000 към момента на сключване на споразумението – едно споразумение, при брой на обучаваните студенти над 5000 – до две споразумения, а за изследователските висши училища – до 4 споразумения с държавни и общински училища от системата на предучилищното и училищното образование за извършване на съвместна учебна дейност по учебните предмети и/или модули за придобиване на профилираната и професионалната подготовка във втори гимназиален етап от средната степен на образование, както и по учебните предмети за придобиване на специализираната подготовка в средната степен на образование при спазване изискванията на този закон и на Закона за предучилищното и училищното образование; споразумението, както и промените в него влизат в сила след одобряване от министъра на образованието и науката.)
6. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.4.html
7. Така АС на Икономическия университет – Варна, прие на 8.10.2015 г. стратегия за развитие на Университета за периода 2015 – 2020 г.

ЛИТЕРАТУРА

- Андреева, А. & Димитрова, Д. (2018). Административен контрол върху процедурите за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности. *Юридически сборник, XXV*, 86 – 97.
- Андреева, А. & Димитрова, Д. (2018). Акредитацията на висшите училища като гаранция за качество на висшето образование в контекста на академичната автономия. *Стратегии на образователната и научната политика, XXVI*(6), 613 – 626.
- Андреева, А. & Димитрова, Д. (2018). Съдебен контрол върху административните актове по процедури за хабилитация. От *Административно право – съвременни тенденции в правораздаването и доктрината* (стр. 80 – 98). Варна: Наука и икономика.

- Андреева, А. & Димитрова, Д. (2019). Академичното самоуправление в България – традиции и предизвикателства. *Стратегии на образователната и научната политика*, XXVII(2), 141 – 153.
- Андреева, А. & Димитрова, И. (2018). Болгарское высшее образование – развитие и тенденции. *Sabiedriba un kultura. Rakstu krajums*, XX, 201 – 206.
- Андреева, А. & Йолова, Г. (2019). Социален диалог и образование – традиции и съвременни потребности на пазара на труда. *Стратегии на образователната и научната политика*, 27(5), 463 – 475.
- Андреева, А., Йолова, Г. & Димитрова, Д. (2017). Правен режим на ректора като орган за управление на висшето училище. *Известия*, 61(4), стр. 275 – 290.
- Банов, Х. (2017). Трудовият договор за обучение по време на работа – нова перспектива за професионална преквалификация. От *Научни четения в памет на Венелин Ганев и Никола Долапчиев. Сборник доклади от научна конференция* (стр. 497 – 509). София: Св. Климент Охридски.
- Банов, Х. (2017). Усъвършенстване на правната уредба на професионалната квалификация, образованието и обучението в съответствие с политиките за обучение на възрастни в Европейския съюз. От *Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. XVI. Актуални правни проблеми* (стр. 262 – 278). София: Институт за държавата и правото – Българска академия на науките.
- Благоева, Е. (2017). Новите предизвикателства и новите мерки за качествено образование в Европа – къде се намира България? *Стратегии на образователната и научната политика*, 25(4), 410 – 418.
- Вуцова, А. & Арабаджиева, М. (2016). Качество на висшето образование в България в контекста на европейското пространство за висше образование – проблеми и възможни решения. *Стратегии на образователната и научната политика*, 24(4), 351 – 361.
- Димитрова, Д. (2016). Правен режим на висшите училища в България от Освобождението до днес. *Известия на ИУ – Варна*, 60(2), 226 – 238.
- Попова, Ж. (2011). *Право на Европейския съюз*. София: Сиела.
- Сивков, Ц., Зиновиева, Д., Димитров, Г., Панайотова, Е., Николова, Р., Янкулова, С., Милчева, К. (2015). *Административно право специална част*. София: Сиби.
- Славова, В., Андреева, А. & Димитрова, Д. (2019). Академичната автономия в контекста на съвременната университетска идея – философски и правни аспекти. *Философия: Научно списание*, 28(4), 397 – 412.

REFERENCES

- Andreeva, A. & Dimitrova, D. (2018 a). Administrativen kontrol varhu protsedurite za pridobivane na nauchni stepeni i za zaemane na akademichni dlazhnosti. *Yuridicheski sbornik*, XXV, 86 – 97.
- Andreeva, A. & Dimitrova, D. (2018 b). The higher school accreditation as warranty for quality of the higher education in the context of the academic autonomy. *Strategies for policy in science and education/ Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, XXVI (6), 613 – 626. [In Bulgarian]
- Andreeva, A. & Dimitrova, D. (2018 c). Sadeben kontrol varhu administrativnite aktove po protseduri za habilitatsia. *Ot Administrativno pravo – savremenni tendentsii v pravorazdavaneto i doktrinata* (str. 80 – 98). Varna: Nauka i ikonomika.
- Andreeva, A. & Dimitrova, D. (2019). The academic self-government in Bulgaria – traditions and challenges. *Strategies for policy in science and education/Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, XXVII (2), 141 – 153. [In Bulgarian]
- Andreeva, A. & Dimitrova, I. (2018). Bolgarskoe visshee obrazovanie – razvitie i tendentsii. *Sabiedriba un kultura. Rakstu krajums*, XX, 201 – 206.
- Andreeva, A. & Yolova, G. (2019). Social dialogue and education – traditions and contemporary needs on the labour market. *Strategies for policy in science and education/Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, 27(5), 463 – 475. [In Bulgarian]
- Andreeva, A., Yolova, G. & Dimitrova, D. (2017). Praven rezhim na rektora kato organ za upravlenie na vissheto uchilishte. *Izvestia*, 61(4), str. 275 – 290.
- Banov, H. (2017 a). Trudoviyat dogovor za obuchenie po vreme na rabota – nova perspektiva za profesionalna prekvalifikatsia. *Ot Nauchni chetenia v pamet na Venelin Ganey i Nikola Dolapchiev. Sbornik dokladi ot nauchna konferentsia*, 497 – 509. Sofia: Sv. Kliment Ohridski.
- Banov, H. (2017 b). Usavarshenstvane na pravната uredba na profesionalната kvalifikatsia, obrazovaniето i obuchenieto v saotvetstvie s politikite za obuchenie na vazrastni v Evropeyskia sayuz. *Ot Nauchni trudove na Instituta za darzhavata i pravoto. T. XVI. Aktualni pravni problemi* (str. 262 – 278). Sofia: Institut za darzhavata i pravoto – Balgarska akademia na naukite.
- Blagoeva, E. (2017). Novite predizvikelstva i novite merki za kachestveno obrazovanie v Evropa – kade se namira Bulgaria? *Strategies for policy in science and education/Strategii na obrazovatelната i nauchната politika*, 25(4), 410 – 418. [In Bulgarian]
- Vutsova, A. & Arabadzhieva, M. (2016). Kachestvo na vissheto obrazovanie v Bulgaria v konteksta na evropeyskoto prostranstvo za vishe obrazovanie – problemi i vazmozni reshenia. *Strategies for policy in*

- science and education/Strategii na obrazovatelna i nauchnata politika*, 24(4), 351 – 361. [In Bulgarian]
- Dimitrova, D. (2016). Praven režim na visshite uchilishta v Bulgaria ot Osvobozhdenieto do dnes. *Izvestia na IU – Varna*, 60(2), 226 – 238.
- Popova, Zh. (2011). *Pravo na Evropeyskia sayuz*. Sofia: Siela.
- Sivkov, Ts., Zinovieva, D., Dimitrov, G., Panayotova, E., Nikolova, R., Yankulova, S. i dr. (2015). *Administrativno pravo spetsialna chast*. Sofia: Sibi.
- Slavova, V., Andreeva, A. & Dimitrova, D. (2019). Academic autonomy in the context of the contemporary idea of a university – philosophical and legal aspects. *Filosofiya-Philosophy*, 28(4), 397 – 412. [In Bulgarian]

ACTUAL TENDENCIES IN THE LEGISLATIVE REGULATION OF THE HIGHER EDUCATION IN BULGARIA

Abstract. In the present article is made a normative analysis of the Bulgarian legislation in the sphere of higher education in the part of the recent legislative amendments. The reform in the in the area of higher education is a process, started directly after the democracy changes in the country, which encompasses several sub-stages. The authors focus towards examination of the actual amendments in the normative regulation and based on it point out the contemporary tendencies in this area. On the one side is examined the internal normative regulation, on the other side the Bulgarian higher schools are examined in the context of harmonization of the domestic law with the Law of the European Union. Based on the analysis are made conclusions and summaries, directed to the practical appliance and improvement of the legal regulation.

Keywords: higher education; higher schools; reform; management of the education

✉ **Dr. Andriyana Andreeva, Assoc. Prof.**

Web of Science ResearcherID: AAB-9846-2019

✉ **Dr. Darina Dimitrova, Assist. Prof.**

Web of Science ResearcherID: AAB-9007-2019

Legal Studies Department
University of Economics – Varna
77, Kniaz Boris Blvd.
9002 Varna, Bulgaria
E-mail: a.andreeva@ue-varna.bg
E-mail: darina@ue-varna.bg